

CONCEPT IPM Stappenplan Onkruidbestrijding Grasland

Geïntegreerde bestrijding van ziekten en plagen (Integrated Pest Management of IPM) is een manier van duurzaam landbouw bedrijven die streeft naar minimale afhankelijkheid van chemische gewasbeschermingsmiddelen tegen ziekten en plagen.

Grasland kan op diverse manier worden geteeld (continue of vruchtwisseling) en worden gebruikt (beweiden of maaien). Daarnaast is er een groot verschil tussen nieuw ingezaaid grasland of blijvend grasland. Dit maakt de onkruidbestrijding in grasland ook divers. Over het algemeen kan wel worden gesteld dat de problematiek bij grasland voornamelijk zit op het bestrijden van het wortelonkruid kweek en straatgras. Andere probleemonkruiden zijn ridderzuring, distels, perzikkruid, muur, meldes-melganzevoet, herderstasje, brandnetel en hanepoot, maar de opsomming van alle mogelijke onkruiden is zo goed als onuitputtelijk en daarbij ook nog regio-afhankelijk.

1. Preventie en onderdrukken populatie

Goed graslandbeheer is het uitgangspunt voor elke melkveehouder en past bij de normale bedrijfsvoering. Goed graslandbeheer is een breed begrip en daaronder kan bijvoorbeeld worden geschaard:

- Behoud van een gesloten graszode door de ras/mengselkeuze aan te laten sluiten bij het gebruik. Maar ook door vertrapping van vee (begrazingssysteem, maairegime en bijvoeding) te voorkomen of momenten van berijden/bewerken juist te plannen. Daarnaast zouden snedes niet te zwaar gemaaid moeten worden om een trage hergroei van goede grassen te voorkomen;
- Voorkomen van stress (bijvoorbeeld plagen of weersomstandigheden) door de juiste bemesting (optimalisatie van moment, wijze waarop, verhouding meststoffen en hoeveelheid) en daarmee de bodemkwaliteit verbeteren. Maar ook door bij droogte te beregenen wanneer dit mogelijk is (neveneffecten zijn hoger dieselverbruik en kosten).

De wens om meer kruidenrijk grasland te telen kan echter in tegenstelling werken met het laag houden van onkruiddruk. Hierbij is het van belang dat door het maaimoment vóór het uitzaaien van de (on)kruiden te houden, hiermee uitzaai wordt voorkomen. Daarbij komt dat de zaden die wel zijn verspreid jaarlijks voor nieuwe (on)kruiden zorgen. Uitzonderingen hierop zijn de zogenaamde wortelonkruiden die zich ook door middel van wortelstokken en rhizomen sterk kunnen uitbreiden.

2. Monitoren

De FarmWalk is al geruime tijd een beproefde tool voor dagelijks management van grasland. De opzet is het hele jaar rond liefst wekelijks een goede ronde door alle graspercelen, om grip op gras te krijgen en gras beter te benutten. Kijken, meten, beslissen en doen. Op deze manier krijgt en houdt een melkveehouder inzicht in welke onkruiden een probleem kunnen gaan vormen.

3. Besluit gebaseerd op monitoren en drempelwaarde

In grasland bestaan gewenste kruiden en ongewenste kruiden (onkruiden). Afhankelijk van welk kruid en de verspreiding daarvan dient een melkveehouder een beslissing te maken wanneer en welke methode van bestrijding het meest effectief is (met daarbij een zo laag mogelijke belasting van de biodiversiteit in de omgeving).

Algemene richtlijnen om te beslissen wat het meest effectief is voor het beheer van een grasperceel staan hieronder beschreven:

- Eerst dient een perceel in een W-vorm te doorlopen te worden om de staat van het grasland te beoordelen.
- Aan de hand van de beoordeling kan de keuze gemaakt worden voor eventuele herinzaai:
 - 80% goede grassen: geen actie nodig (A);
 - 50 tot 80% goede grassen en/of 20% open zode: doorzaaien (B);
 - Minder dan 50% goede grassen en/of meer dan 20% open zode: herinzaaien (C).

4. Niet-chemische methoden

- A. Als er meer dan 80% goede grassen staan dan kan pleksgewijze onkruidbestrijding gewenst zijn. Hierbij valt te denken aan het mechanisch verwijderen van onkruiden zoals distels of zuring. Daarnaast zijn er ontwikkelingen in robotisering voor het verwijderen van onkruiden. Dit moet echter nog verder ontwikkeld worden en kan pas op langere termijn toegepast gaan worden. Deze pleksgewijze bestrijding heeft ook een positief effect op de frequentie waarmee grasland zal moeten worden vervangen.
- B. In geval van doorzaaien is het belangrijk om dit onder de juiste (weers)omstandigheden (o.a. najaar met vochtige en warme bodem) met de juiste machines en grasrassen te doen om dit te laten slagen. Door deze techniek toe te passen zal dit ook een positief effect hebben op hoe frequent het totale perceel heringezaaid zal moeten worden.
- C. In geval van herinzaaien is kan er gekozen worden voor frezen aangevuld met bewerkingen met cultivator om de stolonen zoveel mogelijk boven de grond te leggen en uit te laten drogen. Deze methode vereist echter meerdere werkingen een langere periode van drogend weer om te laten slagen (om hergroei tegen te gaan) en dan nog is succes zeker met kweek twijfelachtig. Daarnaast zijn er ongewenste neveneffecten zoals meer dieselvebruik, afbraak van organische stof in de bodem en hogere kosten. Tot slot kan er ook nog gedacht worden aan vruchtwisseling met maïs- of aardappelteelt.

5. Gebruik selectieve chemische middelen

Bij bestrijding van breedbladige onkruiden zijn diverse chemische middelen voorhanden. In geval van grassen is dit niet zo.

6. Reduceer gebruik chemische middelen

- A. Zoals onder stap 4 beschreven staat kan in grasland (bij meer dan 80% goede grassen) pleksgewijze bestrijding toegepast worden; dit kan ook chemisch voor breedbladige onkruiden. Dit wordt bijvoorbeeld toegepast voor de bestrijding van ridderzuring. Dit zijn individuele planten die goed herkenbaar en zichtbaar zijn. De bestrijding kan handmatig en met een quad. Daarnaast zijn er ontwikkelingen van scannen en plaats specifiek toepassen. Verder zijn de meeste herbiciden juist niet selectief. Wel worden er door nieuwe middelen met lagere doseringen steeds minder herbiciden toegepast.
- B. Ook 50 tot 80% goede grassen is reductie van het gebruik van chemische middelen is mogelijk door pleksgewijze toepassing. Maar ook door gebruik te maken van lagere doseringen en dit vroeg in het groeistadium toe te passen. Daarnaast zijn er nieuwe ontwikkelingen zoals selectieve spuiten die alleen spuiten als er ook echt een onkruid staat. Dit vraagt nog een verder uitwerking, maar biedt veel potentieel voor winst. Ook wordt er al gewerkt met een LVS (Laag Volume Strooier)-techniek. Hiermee kan tot 90% middel bespaard worden.
- C. Omdat pleksgewijze bestrijding in geval van herinzaai (minder dan 50% goede grassen en/of meer dan 20% open zode) op dit moment nog niet praktisch is, is volvelds toepassing van glyfosaat in het merendeel van de gevallen het meest effectief. Om de aanblik van de "oranje velden" te verminderen, is het zaak om het vernietigde grasland zo snel mogelijk onder te werken (na 7 dagen is het middel doorgedrongen in de wortels en kan de grasmat ondergewerkt worden).

7. Anti-resistentie strategie

Om resistentie tegen te gaan zijn meerdere middelen met een verschillend aangrijpingsmechanisme nodig anders kan een melkveehouder niet afwisselen in het gebruik. Dit vermindert de kans op het ontstaan van resistentie of verminderde gevoeligheid. Tot nu toe zijn er geen andere chemische middelen voor handen die het bestrijden van kweek en straatgras of herinzaai mogelijk maken.

8. Evaluatie

Jaarlijks wordt gekeken wat het beste werkt. Gerealiseerd dient te worden dat veel zaken echter weersafhankelijk zijn.

Randvoorwaarden

- Om deze aanpak te laten slagen is er een programma nodig dat breed is en ook zaken zoals kennis en bewustwording omvat. Melkveehouders dienen in het verkrijgen of verlengen van hun licentie voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen bewust te worden gemaakt van het belang om glyfosaat verantwoord te gebruiken. Daarnaast moeten zij kennis aangereikt krijgen hoe zij dit kunnen doen, bijvoorbeeld door een beslisboom te gaan gebruiken. Erfbetreiders zoals teeltadviseurs of loonwerkers moeten hier ook in opgeleid worden. Daarnaast zal er ook in de agrarische opleidingen meer aandacht aan moeten worden besteed. Verder kunnen ook demo's opgestart worden waarin de kennis in de praktijk wordt getest en uitgedragen.
- Nader uitgezocht dient te worden wat de consequenties van alternatieven zijn op kostprijs en milieu.
- Om goed graslandbeheer te bevorderen is het van belang dat er gekeken wordt of de termijn van blijvend grasland kan worden aangepast. Deze Europese regel waarbij grasland van 5 jaar of ouder binnen het hele landbouwareaal per lidstaat niet te veel mag dalen, zorgt ervoor dat agrariërs het land bewust scheuren voordat het de status van "blijvend" kan krijgen.